

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
СРЕДНО УЧИЛИЩЕ „ХРИСТО БОТЕВ“ гр. Враца

Враца 3000

Канцелария: (092) 62 21 75

www.hristobotev.org

ул. "Ген. Леонов" № 37

Директор: (092) 62 35 49, (0888) 720 810

e-mail: hrbotev@mail.bg

ПРОГРАМА
ЗА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО,
ЕКОЛОГИЧНОТО И
ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ
УЧЕБНА 2018/2019 ГОДИНА

Програмата е приета от Педагогическия съвет на проведено заседание на 12.09.2018 с протокол № 17 и е утвърдена със Заповед на директора № РД-12-15/17.09.2018г.

Програма за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование е разработена във връзка с **НАРЕДБА № 13 от 21.09.2016 г.** за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование /Обн. - ДВ, бр. 80 от 11.10.2016 г., в сила от 11.10.2016 г., издадена от министъра на образованието и науката/.

ЦЕЛИ НА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ:

1. Изграждане на автономна и активна личност, която:

а) разбира и отстоява общочовешките ценности, ценностите на демокрацията и човешките права, участва в гражданския, политическия и социалния живот по отговорен, съзидателен и ефективен за себе си и за обществото начин;

б) познава институциите, структурата и процедурите на демократичното общество, икономическите и политическите реалности на глобализацията се свят;

в) зачита значимостта на всяка човешка личност в многообразието от нейните идентичности, признава правото и ценността на различието, приема равнопоставеността на всички в общото социално пространство;

г) осъзнава и цени своята културна идентичност;

д) взаимодейства с членовете на семейството си, общността и другите хора по конструктивен и уважителен начин;

е) изразява обосновано и критично гражданската си позиция;

ж) взема самостоятелни решения относно своето развитие, проявява инициативност и способност да си поставя цели, да планира и да обосновава действията си;

з) носи отговорност за поведението си и оценява влиянието на постъпките си за своя живот и този на другите хора;

и) подбира адекватна информация, продукти и услуги за подобряване на здравето и поддържа здравословен начин на живот за себе си и за околните;

й) познава и спазва нормите за екологична култура и поведение с оглед опазване на природата и създаване на устойчива околна среда;

к) познава механизмите на публичните институции и гражданското общество за прилагане на споделена отговорност за опазване на околната среда и проявява готовност за участие в тях;

л) умее да прави връзки между отделни сфери на обществения живот и да разбира причините за социалните неравенства, екологичните и глобалните предизвикателства;

2. Функциониране на всяка образователна институция като автономна, активна и саморазвиваща се общност, която:

а) възпитава в демократичните ценности;

б) насърчава инициативност, отговорност, солидарност, социална чувствителност и критичност у всички участници в образователната система;

в) утвърждава устойчива, включваща, демократична и здравословна среда, свободна от различните форми на агресия и дискриминация;

г) изгражда и поддържа позитивен психологически климат и възможности за избори, свързани със здравето, екологията, гражданското участие, межкултурната толерантност, взаимното разбиране, зачитане и уважение;

д) създава позитивна образователна среда за диалог между представителите на различните културни общности в зависимост от тяхната възраст и компетентности, включително и чрез формите на ученическото участие и самоуправление.

• **Училищното образование гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование се осъществяват в:**

1. в часа на класа, включително и чрез ученическото самоуправление;
2. в заниманията по интереси в рамките на целодневна организация на учебния ден;
3. в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие по реда и при условията на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

I – ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Гражданското образование е неразделна част от цялостния учебно-възпитателен процес в Средно училище "Христо Ботев" - гр. Враца.

В Средно училище "Христо Ботев" - гр. Враца гражданското образование се реализираше в процеса на училищна подготовка; в часа на класа чрез дейности за развитие на класа като общност; чрез ученическо самоуправление на ниво паралелка, клас и училище; в дейностите по интереси в рамките на целодневна организация на учебния ден, в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие, мероприятия, организирани от правителствени и неправителствени организации, проекти на учители, проект „Твоят час“.

Гражданското образование се осъществяваше и чрез занимания, дейности и проекти по тематични области, свързани с:

1. патриотичното възпитание и изграждането на националното самочувствие;
2. толерантността и интеркултурния диалог;
3. финансовата и правната грамотност, в т.ч. избор на първо работно място;
4. военното обучение и защитата на родината;
5. безопасността **на** движението по пътищата;
6. защитата на населението при бедствия и аварии и оказване на първа помощ;
7. превенция на насилието, справяне с гнева и агресията и мирно решаване на конфликти;
8. превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха;
9. трафик на хора;
10. превенция и противодействие на корупцията;
11. **електронното управление и медийната грамотност.**
12. институционални знания и култура - създаване на условия за повишаване потенциала на учениците и на възможностите им за успешно завършване на средното образование чрез допълване, развиване и надграждане на техните знания, умения и компетентности, придобити в рамките на задължителната им подготовка в училище.

В изпълнение на това, през учебната година, бяха осъществени следните дейности:

- изграждане на ученически съвети по класове;
- издигане на нов Председател на УС;
- проучване на интересите на учениците и формиране на групи за извънкласни дейности;
- осигуряване на постоянна информация за програмите на културните институции в града и осъществяване на организирани посещения с ученици на различни мероприятия, срещи-дискусии, обучения т.н.

- участие на учениците в отбелязването на официални празници – 1 ноември – Ден на народните будители, 9 ноември – годишнина от Освобождението на Враца, 3 март – Национален празник на България и др.;

- Участие на ученици от **10Б клас в конкурс "Най-патриотичен клас"**.

- участие на учениците в състезания, олимпиади и конкурси по математика, биология, химия, физика, български език и литература, философия, география и икономика, история, родолюбие и популяризиране на резултатите от тях;

- организиране на изложби с рисунки на ученици в училището и участие в областни, национални и международни конкурси;

- провеждане на здравни беседи с учениците, съгласно здравния план на училището;

- **участие в Национален ученически конкурс „Посланици на здравето“**

- провеждане на часове на класа по теми, съобразени с ДОС за учебно съдържание по гражданско образование;

- провеждане на анкети сред учениците – за агресия, тормоз, професионално ориентиране, адаптация, приемственост, нагласа спрямо съученици и др.;

- запознаване на учениците от седмите и осмите класове с постиженията и реализацията на учениците от горните класове;

- получаване на институционални знания и култура, запознаване с професиите и кариерно ориентиране чрез посещение на институции с ученици от пети до десети клас, провеждане на срещи с ученици и родители от седмите, осмите и дванадесетите класове по проблемите на професионалното ориентиране и кариерно развитие.

- участие в реализирането на проекти, училищни кампании – за тютюнопушенето, наркотиците, АНТИСПИН, за толерантността и различието, трафик на хора, най-добър Хелюин костюм, „Най-големият урок в света“, благотворителни /“Подари книга на дете в неравностойно положение“, „Осинови врачанско семейство“, „Ангелска елха“, насочени към събиране на средства за ученици от училището в неравностойно положение/.

През учебната **2017/2018** година в Средно училище ”Христо Ботев” се проведе обучение по превенция на наркотичната зависимост, организирано от училището, ОбКБППМН и ПИЦ – Враца. Учениците от прогимназиален и гимназиален етап се обучиха как да разпознават различните видове наркотични вещества, симптоматиката и последствия от употребата, запознаха се с нормативната уредба и процедура, касаеща правонарушенията, противообществените прояви и санкции. Учениците участваха в реализираните дейности по подхода „Връстници обучават връстници“. Обучението се извършваше по определен график и учебна програма, съобразена с ДОС по гражданско образование.

С учениците от прогимназиален и гимназиален етап клас се проведе среща-разговор и прожекция на филми.

Целогодишно се провеждаше групово и индивидуално кариерно консултиране с кариерен консултант на Центъра по кариерно ориентиране с ученици от пети до десети класове по проект „Твоят час“, направление „Гражданско образование“.

По плана на Ученически съвет, учениците от всеки клас разработиха в началото на учебната година мини проекти в направление гражданско образование, доброволчеството и различни каузи, по които работиха целогодишно.

Проведените в час на класа теми, съобразени с ДОС за учебно съдържание по гражданско образование, включваха:

- Патриотично възпитание и изграждане на националното;

- Толерантност към различните;
- Защитата на населението при бедствия и аварии и катастрофи; оказване на първа помощ;
- Превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха, киберзащита;
- Превенция и противодействие на корупцията;
- Финансова и правна грамотност;
- „Моето първо работно място“

ЗАЩО Е НЕОБХОДИМО?

Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение.

В Средно училище ”Христо Ботев” - гр. Враца гражданското образование се осъществява в процеса на училищна подготовка; в часа на класа чрез дейности за развитие на класа като общност; чрез ученическо самоуправление на ниво паралелка, клас и училище; в дейностите по интереси в рамките на целодневна организация на учебния ден и в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие. Създаване на възможност и осигуряване на обучение на учениците по актуални и глобални въпроси на съвременното общество, свързани с електронното управление и медийната грамотност, корупцията, дискриминацията и неравноправието. Подобряване на качеството на знанията и уменията на децата и учениците, свързани с обучението и възпитанието по безопасността на движението по пътищата.

Гражданското образование се осъществява и чрез занимания, дейности и проекти по тематични области, свързани с:

1. патриотичното възпитание и изграждането на националното самочувствие;
2. толерантността и интеркултурния диалог;
3. финансовата и правната грамотност, в т.ч. избор на първо работно място;
4. военното обучение и защитата на родината;
5. безопасността **на** движението по пътищата;
6. защитата на населението при бедствия и аварии и оказване на първа помощ;
7. превенция на насилието, справяне с гнева и агресията и мирно решаване на конфликти;
8. превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха;
9. превенция и противодействие на корупцията.
10. **електронното управление и медийната грамотност.**

ДЕЙНОСТИ

1. Изграждане на ученически съвети по класове

Срок: м. септември 2018 г.

Отг.: кл. ръководители

2. Избор на ученически съвет на училището

Срок: м. септември 2018 г.

Отг.: пед. съветници

3. Изработване на указания за час на класа по тематични области и училищни степени
Срок: до 15 септември 2018 г.
Отг.: пед. съветници
4. Разработване на годишен план за организацията и съдържанието на час на класа
Срок: до 15 септември 2018 г.
Отг.: кл- ръководители
5. Съгласуване на годишните планове за час на класа с ресорния педагогически съветник и главен учител и утвърждаване от директора
Срок: до 15 септември 2018 г.
Отг.: кл. ръководители
6. Идентифициране на ученици за обща и допълнителна подкрепа
Срок: м. октомври 2018 г.
Отг.: кл. ръководители
7. Сформиране на Екипи за работа с ученици за оказване на обща и допълнителна подкрепа; осъществяване на срещи с родителите
Срок: м. октомври 2018 г. и постоянен
Отг.: кл. ръководители
8. Комуникация с институциите в града, работещи с учениците, нуждаещи се от обща и допълнителна подкрепа
Срок: м. октомври 2018 г. и постоянен
Отг.: Екип за подкрепа на личностното развитие
9. Участие на ученици в общински олимпиади и състезания в различни направления
Срок: съгласно график, утвърден от МОН
Отг.: учителите по съответния учебен предмет
10. Участие на учениците в програмите на културните институции в града
Срок: постоянен
Отг.: пед. съветници и учители
11. Участие на учениците в училищните и общинските тържества за отбелязване на официални празници
Срок: постоянен
Отг.: класните ръководители
12. Оформянето на изложби с рисунки на ученици в училището и институциите в града
Срок: постоянен
Отг.: учителите по изобразително изкуство

13. Провеждане на анкети сред учениците с различна насоченост

Срок: постоянен
Отг.: пед. съветници и учители

14. Провеждане на Кампания за толерантността

Срок: м. ноември 2018 г.
Отг.: пед. съветници

15. Провеждане на училищни политики, насочени към превенцията на агресията и тормоза сред учениците в училище

Срок: постоянен
Отг.: пед. съветници

16. Реализиране на доброволчески инициативи

Срок: постоянен
Отг.: пед. съветници и председател на
Ученическия съвет

17. Изготвяне на предложения за дейности за отбелязване патронния празник и други тържества на училището

Срок: м. декември 2018 г.
Отг. : Ученическия съвет

18. Провеждане на срещи с ученици и родители от седмите класове за разясняване на приема след 7. клас.

Срок: м. януари 2019 г.
Отг. : зам.-директор и кл. ръководители

19. Провеждане на срещи с представители на висши училища и учениците от 12. клас във връзка с кариерното ориентиране

Срок: постоянен
Отг. : зам.-директор и пед. съветник

20. Провеждане на срещи с представители на Центъра на кариерно ориентиране-Враца и учениците от 6 и 7 клас във връзка с кариерното ориентиране

Срок: постоянен
Отг. : зам.-директор и пед. съветник

21. Участие в реализирането на проекти и национални програми

Срок: съгласно график
Отг. учители – координатори на проекти

22. На основание чл. 19, ал.1 от Наредба № 13/21.09.2016г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование директорът издава заповед за създаване на постоянно действаща комисия за разработване и координиране на прилагането

на институционалната политика за подкрепа на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование със следните функции:

- Разработва, актуализира, осъществява подкрепа и контрол по изпълнението на училищната програма за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование;

- Комисията е в постоянна връзка с класните ръководители и следи за необходимостта от прилагане на програмата;

- Комисията периодично провежда работни срещи: в началото на учебната година, в началото на втория учебен срок и в края на учебната година за отчитане изпълнението на заложените дейности по програмата;

- Комисията изготвя годишен отчет;

- Комисията е в състав: Председател – директор

Членове – ЗДУД

Педагогически съветници

Медицински специалисти

Ръководител направление ИКТ

II. ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Здравното образование е неразделна част от цялостния учебно-възпитателен процес в Средно училище "Христо Ботев" - гр. Враца.

В Средно училище "Христо Ботев" - гр. Враца здравното образование се реализираше в процеса на училищна подготовка; в часа на класа чрез дейности за развитие на класа като общност; чрез ученическо самоуправление на ниво паралелка, клас и училище; в дейностите по интереси в рамките на целодневна организация на учебния ден, в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие, мероприятия, организирани от правителствени и неправителствени организации, проекти.

Основна цел на медицинското лице в училище бе да се грижи за опазване здравето и живота на учениците и осигуряване на здравословна среда за правилното им физическо и психическо развитие. Осъществяваше се дейност по превенция на заболявания и промоция на здравето на учениците; медицинско обслужване на спешни състояния до пристигане на екип на ЦСМП.

В тази насока се работи всяка учебна година.

- Всяка учебна година медицинските специалисти към училищата изработват план за вътрешна квалификация, темите са съобразени със здравния план на училището, с възрастовите особености на децата, с желанието на всеки мед. специалист да работи по определена тема и начините за представяне на здравната информация. Темите бяха съобразени и с плана на класния ръководител за теми по здравно образование в час на класа, както и с отбелязване на различни кампании по СЗО. Изработването на график за вътрешна квалификация позволи мед. специалисти да присъстват и дори да участват в представянето на колеги. Интересно за тях беше да наблюдават реакцията на децата по една и съща тема в различни училища.

Поставянето на тази тенденция в отдела помага за обмяна на опит по между им по отношение на поднасянето на здравна информация пред различни възрастови групи ученици и

показването на различни и интересни методи, които дават резултат при усвояването на здравната информация: игри, дискусии, казуси и др.

Освен план за вътрешна квалификация, който изработват, работодателят от своя страна включва мед. специалисти в различни обучения, свързани със здравната култура на учениците и начина за поднасяне на здравна информация, за която основна роля имат медицинските лица както и развиването на умения за работа с родители и привличането им в училище с цел информиране и насочване на вниманието им към актуални за сезона заболявания и профилактиката им.

- Обучение по първа до лекарска помощ на ученици за състезания по гражданска защита и безопасност на движението.

През месец май в База 2 се проведе състезание организирано от Гражданска защита –гр. Враца за действия при бедствия, аварии, катастрофи и оказване на първа помощ. Участваха ученици от 9 училища на областта. Бяха обучени 5 ученици от училището, които се представиха отлично и заеха първо място. Учениците се представиха достойно и на Национално състезание по гражданска защита, което се проведе през месец юни в гр. Бургас.

- Повишаване информираността на учениците по актуални за сезона заболявания и профилактиката им, както и повишаване на здравната им култура.

По здравен план на училището са изнесени здравни беседи в часовете на класа, разпространени са и брошури с актуална здравна информация. Медицинските специалисти участват и в проекти на училището, които са насочени към здравословния начин на живот на учениците. Проектите са спечелени и заложените цели и идеи са реализирани. През изминалата учебна година приоритет бе изготвянето на: Училищна програма за превенция на рисковото поведение сред подрастващите и промоция на здравето. Програмата беше насочена към учениците от 7 до 12 клас.

Съвместно с педагогическите съветници на училището и със съдействието на ученици, класни ръководители и училищното ръководство, са отбелязвали и световни здравни дни под формата на: кампании под различно мото, информационни табла и здравни беседи в час на класа.

- Преценяване на спешността и необходимостта от прилагане на лекарствени средства и манипулации.

През отчетния период в журнала за амбулаторни прегледи към здравния кабинет са регистрирани 843 прегледа. Най-честите оплаквания бяха: главоболия, кръвотечения от носа, коремни болки, простудни заболявания, менструални болки, алергии от различно естество, ниско или високо кръвно налягане, навяхвания, контузени рани на ръце или крака и др. Всички случаи са обслужени адекватно с медикаменти и превързочни средства, а при необходимост и след разговор с родител, учениците са насочвани за консултация с личен лекар. При преценка, че състоянието на ученика изисква освобождаване от учебни часове, винаги е спазвана процедурата за вътрешен ред на училището, първо разговор с родител, информиране на класен ръководител и винаги със знанието на педагогическия съветник.

- Контролът на отсъствията по здравословни причини и заверката на медицинските бележки се извършваше по установения ред.

По заповед на директора на училището, ученици, отсъствали по здравословни причини, представят мед. бележка в тридневен срок, след завръщането си в училище на класния ръководител, подписана от мед. лице на училището и родител.

- Община Враца зарежда мед. шкаф с медикаменти и мед. консумативи в началото на всяка учебна година, съобразено с бройката на обслужваните ученици и подадените заявки от медицинските специалисти. Води се строга отчетност на изразходените материали.

- Протоколите от ЛКК за освободените от физкултура ученици за учебната година се събират и съхраняват в папка в здравния кабинет на Средно училище "Христо Ботев".

- Медицинският контрол на часовете по ФВС се осъществяваше само в основната сграда на училището. На територия на База 2 не се провеждат часове по физическо възпитание и спорт.

- Регистрация на здравословното състояние на учениците от проведения от личния им лекар профилактичен преглед и изготвяне на анализ.

В началото на всяка учебна година се изисква и напомня на учениците да представят в срок до 30.12 на календарната година ЛАК от личния лекар, както и копие на имунизационния статус. Събраните данни бяха обобщени и бе направен анализ на здравословното състояние на учениците. Заедно с педагогическия съветник в База 2 се провеждаха срещи и разговори с родители, относно повишаване информираността на ученици и родители за необходимостта от имунизации и ежегодно провеждане на профилактични прегледи.

- Съвместно с ученическият съвет на училището и с педагогическия съветник към База 2 работим по въпроси, които вълнуват младите хора; определяне на дежурни, отговорни за хигиената в класните стаи; поемане на отговорност за предаване на информация, провеждаме анкети и правим табла отразяващи определено събитие, коментираме заедно отношения конфликти и споделяме интересни идеи и се стремим да ги реализираме. Редовно отбелязваме дните от световния здравен календар за борба с тютюнопушенето, борба с туберкулозата и др. По повод на 9 май - Ден на Европа и в изпълнение на Националната програма "Участвам и променям" в нашето училище се отбелязва и денят на ученическото самоуправление. Желаящите да заместят мед. лице бяха допуснати до здравния кабинет след като написаха молба и обясниха с какво им е интересна медицинската професия.

- С цел недопускане възникване и разпространение на заразни болести на територията на училището ежедневно се следи за спазване графика за почистване на училището

- В началото на всяка учебна година помощния персонал се запознава с плана за почистване на училището и графика за класните стаи и санитарните възли.

- Контролира се микроклимата в училището – температура, влажност, осветление и проветряване. Създадени са оптимални условия за обучение и престой на ученици в сградата.

- Повишава се информираността на ученици и родители за необходимостта от имунизации и ежегодно провеждане на профилактичен преглед.

- Контролират се заразните и паразитни заболявания.

- Регистрация на имунния статус на учениците и изготвяне на отчет.

- Контрол на качеството на закуските, предлагани в лафката на училището.

- В началото на всяка учебна година директорът на училището назначава комисия със заповед за контрол по изпълнение на наредба за здравословното хранене на учениците. Към училището има подкрепителен пункт-лафка, в която се предлагат закуски и напитки отговарящи на изискванията на МЗ. РЗИ-Враца извършиха проверка, относно асортимента предлаган в лафката.

Защо е необходимо?

Здравното образование е насочено към развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето.

Цел

Формиране на знания и личностни умения на учениците за активно взаимодействие със социалната среда, изграждане на здравна култура за предпазване от заболявания и рискове, мотивиране към здравословен стил на живот.

Задачи

Да се осигури на учениците точна информация по проблеми, засягащи тяхното физическо, психично и социално здраве.

Да се създадат условия за формиране на подходящи ценности и нагласи, които да ги предразполагат към здравословни избори в сложни житейски ситуации.

Да изгради в учениците отговорност към собственото здраве и здравето на другите.

Да развие техните социални умения и да ги насочи към утвърждаващи здравето модели на поведение.

Приоритетни сфери на здравното образование

Физическо развитие и дееспособност.

Хранене.

Лична хигиена.

Психично здраве и личностно развитие.

Човешки взаимоотношения.

Сексуално здраве.

Предпазване от употреба на психоактивни вещества.

Екология.

Форми на здравно - образователния процес

Посещение на медицински центрове с просветна насоченост, РЗИ, БЧК и еправителствени организации.

Посещения на медицинския фелдшер в часа на класа за дискусии по здравни въпроси.

Реализиране на дейности по действащата Програма за превенция на рисковото поведение сред подрастващите и промоция на здраве.

Създаване на училищен клуб на БЧК.

Лекции пред родителите по здравни въпроси.

Провеждане тематична седмица "Седмица на здравето" - м. II и IV, на училищно ниво.

Празник на цветята и билките - IV клас.

Издаване на училищни табла на здравето.

Поддържане на постоянна изложба с материали със здравна тематика и рисунки на ученици.

Практическо занятие, съвместно с органите на гражданска защита на тема: "Защита от бедствия, аварии, катастрофи и пожари. Евакуация от обществени и жилищни сгради".

Използване на видеофилми и организиране на дискусии по тях.

Включване на ученици в почистването на училището, на класната стая, на работното място.

Споделяне на опит с училища включени в Националната мрежа на училища, утвърждаващи здраве и Европейската мрежа от училища, утвърждаващи здравето.

Училищни мероприятия за отбелязване на Седмица на околната среда.

ДЕЙНОСТИ

Начален етап на образование

1. Здравословно хранене – презентация и игра кръстословица. Видове хранителни групи
2. Хигиена на тялото – презентация
3. Промените, които настъпват при момичетата и момчетата – 4 клас – презентация за пубертета и дискусия
4. Ролята на спорта за растежа при децата - „ Да растем здрави и силни” – 2, 3 и 4 клас – презентация и дискусия
5. Смяната на млечните зъби с постоянни и как да се грижим за хигиената на устната кухина – практическо упражнение
6. Първата долекарска помощ – необходима и своевременна – 1 клас - какво представлява първата помощ и какъв искам да стана като порасна – здравна беседа
7. Първа помощ при изгаряния и измръзвания – 2 клас – здравна беседа и практическо занятие
8. Предпазване от слънчев и топлинен удар – 3 клас - „Моето здраве е и моя грижа” - беседа
9. Оказване на първа помощ при водни инциденти – 4 клас – първи стъпки за оказване на първа помощ
10. Влиянието на различните видове психоактивни вещества върху здравето и вредата от пасивното тютюнопушене

Прогимназиален етап на образование

1. Здравословно хранене – „Кога, колко и какво” – презентация и филм: „Не сипвай сол в здравето си”. Необходимостта от разнообразно хранене
2. Битов травматизъм. Видове кръвотечения. Оказване на първа помощ – здравна беседа и практическо занятие
3. Хранителни отравяния. Предотвратяване - „Да се научим да четем опаковките на храните, които купуваме и ядем” – дискусия – 5 клас
4. Кучешката тения – какво представлява и как да се предпазим – здравна беседа
5. Вирусни заболявания: видове, причинител и начини за предпазване – презентация
6. Видове фрактури и оказване на първа помощ – практическо упражнение – 6 клас - – здравна беседа и практическо занятие
7. Какво (не) знаем за пубертета..... – филм на МЗ
8. Кръвотечения и шок. Кръвоспиране – 6 клас – здравна беседа и практическо занятие
9. Изгаряния и оказване на първа помощ – 7 клас – здравна беседа и практическо занятие
10. Измръзване и оказване на първа помощ – 7 клас – здравна беседа и практическо занятие
11. Опасност от задушаване и оказване на първа помощ – 7 клас – здравна беседа и практическо занятие
12. Основни жизнени показатели – съзнание, дишане и кръвообращение. Измерване на жизнените показатели. Клинична и биологична смърт

13. Тютюнопушене – спецификата на създаване на зависимост при различните психоактивни вещества
14. Значението на физическата активност за физическото и психическото благополучие, тонус и самочувствие.
15. Превенция на зависимостите.
16. Дневен режим: съчетаване на умствено и физическо натоварване, почивка и сън.
17. Профилактика на затлъстяванията. Избягване на нездравословни навици и традиции. Насочване на вниманието на учениците към здравословни храни и напитки.

Гимназиален етап на образование

Със съдействие на класните ръководители и съвместно с инспектори от РЗИ – Враца, ще изнесем здравни беседи, презентации и ще поставим задача на учениците да изработят табла по избор на здравна тематика като наблегнат на профилактиката и промоцията на здравословен начин на живот. Таблата ще бъдат подредени на видно място в училището във връзка с отбелязване на Световни здравни дни по календара на Световната Здравна Организация.

Теми за здравно образование:

1. „Диетите” - за и против – беседа и дискусия: умения за съставяне на лично седмично меню според потребностите, възрастта и растежа.
2. СПИН И ППЗ – презентация и анкетна карта по темите
3. „Измамно щастие”- филм за стимулантите, наркотиците и халюциногенно действащите вещества
4. Тютюнопушене – влияние на никотина върху организма. Пускане на филм - „Дим”, „Невидимият”и „Денят на Яна”
5. „Алкохолът – опасно ежедневие”- презентация
6. Поразяване от електричен ток – възможни причини и оказване на първа помощ - 10 клас
7. Поведение при наводнения. Оказване на първа помощ при удавяне - 10 клас
8. Ред за подаване на сигнали за опасност на единния европейски номер за спешни повиквания 112 – 11 клас
9. Слънчев и топлинен удар – признаци; оказване на първа помощ – 11 клас
10. Основни симптоми, признаци и първа помощ при епилептичен гърч, хипогликемия, хипергликемия, алергичен пристъп
11. Основни симптоми, признаци и първа помощ при инфаркт и инсулт.
12. Превенция на зависимостите.
13. Поддържане на оптимално равнище на физическа дееспособност.
14. Влияние на психоактивните вещества върху репродуктивното здраве.
15. Умения за справяне със стрес, тревожност и депресивни състояния.

Очаквани резултати:

- Намаляване на вероятността младите хора да се въвлекат в девиантно поведение;
- Отлагане на възрастта за употреба на алкохол, цигари и наркотици;
- Намаляване на високо рисковите сексуални поведения, които могат да завършат с бременност, или ППИ, или ХИВ;
- Осигуряване на успешна социална адаптация и намаляване на емоционалните разстройства;
- Повишаване на самооценката.

III. ЕКОЛОГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Екологичното образование е неразделна част от цялостния учебно-възпитателен процес в СУ "Христо Ботев" - гр. Враца – в часовете на класа, като част от уроците по предметите човекът и природата, биология, химия, физика, география, както и в извънкласните форми като екоклуб „Детелини“.

Екологичното образование е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на околната среда и екологичното равновесие. Свързано е със знания за правата и задълженията на човека по отношение на опазването на природата и с умения и готовност за отговорно природосъобразно и природозащитно поведение.

В изпълнение на Плана за екологично образование през изминалата 2017/2018 учебна година, бяха осъществени следните дейности:

- проучване на интересите на учениците и формиране на групи за извънкласна дейност – екоклуб „Детелини“;
- осигуряване на постоянна информация за дейността на природозащитните институции в града и осъществяване на организирани посещения с ученици на различни мероприятия, срещи- дискусии, обучения т.н в Природозащитен център „Натура“ на ДПП „Врачански Балкан“, посетителски център на РИОСВ Враца и др.
- утвърждаване на добри партньорски взаимоотношения по проблемите на околната среда с Община Враца, РИОСВ –Враца, ДПП „Врачански Балкан“, Фондация Екообщност, Фондация Екоцентрик, Фондация Тайм екопроекти, Екоклубове от цялата страна, Национален ученически екопарламент, Български младежки воден парламент (част от Европейски и Световен воден парламент).
- участие на учениците в отбелязването на различни природозащитни дати – Европейска нощ на прилепите, Най-големият урок в света, Световен ден на влажните зони, Световен ден на Водата, Международен ден на Земята, Ден на биологичното разнообразие, Световен ден на климата, Световен ден за опазване на околната среда;
- участие и достойно представяне на ученици от екоклуба в Национално състезание по природни науки и екология в гр.Кюстендил (24.11-26.11.2017)
- участие в международно екоучилище „Северно черноморско крайбрежие 2017“, (01-05.08.2017) организирано от Български младежки воден парламент;
- участие в VII-та парламентарна сесия на Младежкия воден парламент в гр.Белово под надслов „Пътят на водата“(27.10. – 29.10.2017).
- участие в международен обмен по темата „Водите на града“ в гр.Лил, Франция (април 2018).
- участие в международно екоучилище „Водите на града 2018“ в гр.Девин (30.07 - 03.08.2018).
- организиране и участие в различни открити интерактивни уроци и образователни кампании: - „Отговорът е в природата”в Природозащитен център „Натура“, Седмица на рециклирането; Световен ден на влажните зони с експерти от РИОСВ Враца и др. .
- работа по проекти:

– в часовете по човекът и природата и за домашна работа - изработване на постери за кръговрата на водата; замърсяване и опазване на водата; правила за пестене на вода в домакинствата и др.

– проект „Климатът зависи от нас – засилване на гражданското съзнание и участие по отношение на проблемите, свързани с климатичните промени в училища и местни общности в Западна България”. Урокът реализира Александра Георгиева от фондация ЕкоОбщност Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Българо-швейцарската програма за сътрудничество чрез Фонда за реформи, свързани с участието на гражданското общество.

– Ученици обучават ученици – ученици отекокулб „Детелини“, под ръководството на Г.Комитска разказаха за влажните зони на възпитаниците на Мая Петрова; учениците от екокулба имаха съвместна инициатива с третокласниците на Нели Христова за световния ден на Земята.

– „Твоят час“ – Екоартработилница – работа с природни и отпадъчни материали, рециклиране, лендарт, излети и фоторазходки; екскурзия до природонаучен музей - с.Черни Осъм, Национален изложбен център на приложното изкуство - с.Орешак, Музей на художествените занаяти – гр.Троян; екоучилище в Общински център за извънучилищни дейности и занимания по интереси - с.Байкал с отбелязване Международния ден на река Дунав; Лятна екоакадемия „Нещо ново да узнаем, докато играем“ и др.

- организиране на изложби с екологична тематика:

- Изложба „Златна есен“ на Екоартработилницата по проект „Твоят час“ с природни и отпадъчни материали;

- Изложба „Сурва весела година!“ с природни материали на учениците от Екоартработилницата.

- Изложба на тема „Вода за живот“ с рисунки и проекти на петокласниците;

- Изложба по повод Деня на Земята и Световния ден за опазване на околната среда „За свят без пластмаси“ с фотографии, макети с екологична тематика и предмети, изработени от пластмасови опаковки. Участници са ученици от биологичните паралелки, екокулб „Детелини“, Екоартработилницата и от начален курс.

- провеждане на часове на класа по теми, съобразени с ДОО за учебно съдържание по екологичното образование;

- участие в мониторингови дейности на водите и биоразнообразието, съвместно с РИОСВ Враца, БДЗП и др.

- доброволчески дейности - залесителни акции, изработване и поставяне на хранилки и къщички за птици, участие в националната кампания „Да изчистим България за един ден“ ; изработване на коледни картички за дома за стари хора; Коледен благотворителен базар на картички и сурвачки за събиране на средства за лечението на болно дете от училището и др.

Защо е необходимо?

Екологичното образование формира определени знания и умения, които позволят на учениците да вземат информирани решения, а в бъдеще - да могат успешно да защитават личната си или обществена кауза, свързана с опазването на околната среда. Нещо повече - учи ги да участват активно в обществения живот, да търсят решения по проблеми като опазване на биоразнообразието, намаляване на отпадъците, алтернативни източници на енергия, устойчиво развитие и др.

Когато в училище се изучават много и различни научни дисциплини като математика, история, химия и т.н., голяма част от фокуса в образованието се премества и човешките

ценности убягват от учебната програма. А те са базисни. Затова е важно екологичното образование в училище да заостри вниманието на децата от ранна възраст, при това по интерактивен интересен начин, който да развива критично мислене, аналитични умения и нагласи, за да ги ангажира и да ги накара да се чувстват съпричастни към проблемите на околната среда.

В СУ "Христо Ботев" - гр. Враца екологичното образование се осъществява в процеса на училищна подготовка; в часа на класа чрез дейности за развитие на класа като общност; чрез ученическо самоуправление на ниво паралелка, клас и училище; в дейностите по интереси в рамките на целодневна организация на учебния ден и в рамките на Екоклуб „Детелини“.

Екологичното образование се осъществява и чрез занимания, дейности и проекти по тематични области, свързани с:

1. замърсяване и опазване на околната среда (въздух, почва, води)
2. изучаване и опазване на биологичното разнообразие;
3. приучаване към природосъобразен начин на живот;
4. разделно събиране на отпадъците и рециклиране;
5. отговорно потребление и пестене на вода и енергия;
6. алтернативни източници на енергия;
7. изменение на климата – причини, последствия, мерки за справяне с климатичните промени;
8. превенция и противодействие на екологичните проблеми;

II. ЦЕЛ

Целта на екологичното образование е да изгради ученика като автономна и активна личност, която:

а) разбира и отстоява общочовешките екологични ценности, ценностите на демокрацията и човешкото право на чиста околна среда, участва в природозащитни дейности по отговорен, съзидателен и ефективен за себе си и за обществото начин;

б) познава екоинституциите, участва активно във вземането на решения, относно мерки за противодействие на климатичните промени и екологичните проблеми на местно, национално и глобално ниво;

в) осъзнава и цени важността на своя принос към опазването на биоразнообразието, привлича съмишленици и работи в екип по проблемите на околната среда, зачита мнението на другите и правото им на контролиран достъп до природни ресурси;

г) изразява обосновано и критично гражданската си позиция по проблемите на околната среда;

ж) взема самостоятелни решения относно своето развитие, проявява инициативност и способност да си поставя цели, да планира и да обосновава действията си за опазване на природата;

з) носи отговорност за поведението си и оценява необходимостта от природосъобразен начин на живот.

III. ДЕЙНОСТИ

1. Сформиране на екоклуб.

Срок: м. септември 2018г.
Отг.: ръководителя на екоклуба

2. Избор на младежко ръководство на екоклуба.

Срок: м. септември 2018 г.
Отг.: ръководителя на екоклуба

3. Разработване на годишен план за работата на екоклуба и на тематични екологични презентации за час на класа

Срок: до 17 септември 2018 г.
Отг.: ръководителя на екоклуба и младежкото
ръководство

4. Съгласуване на годишния план за работата на екоклуба и за час на класа с ресорните педагогически съветник и главен учител и утвърждаване от директора

Срок: до 17 септември 2018 г.
Отг.: кл. ръководители

5. Организиране и провеждане на екологични образователни кампании по повод световни природозащитни дати.

Срок: съобразно екологичния календар.
Отг.:ръководителя на екоклуба,
Младежкото ръководство; кл. ръководители

6. Комуникация с екоинституциите в града – РИОСВ-Враца и ДПП „Врачански Балкан“, както и екологични НПО – Национален ученически екопарламент, Български младежки воден парламент и др. институции, работещи с учениците по проблемите на околната среда.

Срок: постоянен
Отг.: ръководителя на екоклуба, младежкото
ръководство; кл. ръководители

7. Участие на ученици в училищни, общински, регионални и национални инициативи в различни направления – Седмица на мобилността, Ден без автомобили, Световен ден на влажните зони, Седмица на гората, Ден на водата, Ден на Земята, Световен ден на климата и др..., както и в залесителни акции, акции за почистване – Да изчистим България за един ден, акция за събиране на вторични суровини и др.

Срок: съгласно екологичния календар
Отг.: ръководителя на екоклуба,
Младежкото ръководство; кл. ръководители

8. Организиране на изложби с екологична насоченост с рисунки на ученици в училището и институциите в града

Срок: постоянен
Отг.: ръководителя на екоклуба, младежкото
ръководство; кл. ръководители, учителите
по изобразително изкуство

9. Провеждане на училищни политики, насочени към чиста околна среда – намаляване на отпадъците, разделно събиране, чисти класни стаи, поддържане чистотата на училищния двор, озеленяване.

Срок: постоянен
Отг.: ръководителя на екоклуба,
Младежкото ръководство; кл.
ръководители; педагог. съветници

10. Реализиране на доброволчески инициативи

Срок: постоянен
Отг.: пед. съветници и председател на Ученическия съвет

11. Участие в реализирането на проекти и национални програми.

Срок: съгласно график
Отг. учители – координатори на проекти

IV. ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ

Защо е необходимо?

Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

ДЕЙНОСТИ

1. Провеждане на беседи, свързани със създаване на климат за сътрудничество на етническите и културните групи в класа в часа на класа.

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители

2. Създаване на мултикултурни общности (състави, отбори, екипи), за да се подобрят междугруповите отношения.

Срок: през учебната година
Отг.: кл.р-ли, учители

3. Организиране на изложби посветени на обичаите и традициите на различните етноси.

Срок: май 2019 г.
Отг.: учители по предмета, класни ръководители,
учители в групи

4. За усвояване на българския книжовен език от ученици, за които българският език не е майчин, се организира допълнително обучение по български език с цел подпомагане на образователното им приобщаване.

Срок: ноември 2018 - юни 2019 г.

Отг.:учители по предмета